

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Клара Георгиева Докова, дм
Зам. Декан на Факултет по обществено здравеопазване,
Медицински университет "Проф. Д-р П. Стоянов", Варна

Относно: Конкурс за заемане на **академична длъжност „Доцент“** в област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, специалност **„Социална медицина и здравен мениджмънт“** за нуждите на Учебен сектор „Инспектор по обществено здраве“ към Медицински колеж - Варна, обявен в Държавен вестник, бр. 77/ 26.09.2017 г.

В обявения конкурс участва един кандидат, д-р Цветелина Христова Търпоманова, главен асистент в учебен сектор "Инспектор по обществено здраве" към Медицински колеж - Варна. Кандидатът е представил всички необходими документи за конкурса предвидени в Закона за развитие на академичния състав (ЗРАСРБ), Правилника към него и Правилника за развитие на академичния състав на МУ – Варна.

I. Основания за написване на рецензията

1. Заповед на Ректора на МУ-Варна 109-393 / 15.11.2017г., с която съм определена за член на Научно жури и заповед на Ректора 109-457 / 22.12.2017г., която възлага да изготвя рецензия за настоящия конкурс.
2. Законът за развитие на академичния състав (ЗРАСРБ) чл. 4, чл. 24 и чл. 27, Правилникът към него чл. 2 и чл. 57а и Правилникът за развитие на академичния състав на МУ – Варна чл 89 и 90.
3. Представените основни документи по конкурса: творческа автобиография, публикуван монографичен труд, списък и копия на научните публикации, списъци с участия в научни прояви, проекти и експертна дейност, справки за приносите на научните публикации, за цитиранията в български и в чуждестранни научни издания, за учебна натовареност, дипломи и документи за призната специалност, за стаж по специалността и преподавателски стаж и др.

II. Общо представяне на кандидата

Д-р Цветелина Търпоманова, д.м. е родена на 17.05.1970 г. в гр. Варна. През 1994 г. завършва висше медицинско образование в Медицински университет "Проф. Д-р П. Стоянов. Придобива специалност по психиатрия през 2001г. и квалификация по здравен мениджмънт от Икономически университет - Варна през 2003 г. В периода 2005-2007 година, д-р Търпоманова се обучава в двугодишна магистърска програма по здравен мениджмънт към Медицински университет Варна, която завършва с отличен успех и придобива магистърска степен по здравен мениджмънт.

През 2012 г. защитава дисертационен труд на тема: "Развитие на системата за лечение на зависимости" и ѝ е присъдена ОНС "Доктор" по научната специалност **"Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията"**.

Професионалният път на д-р Търпоманова започва през 1994 г. като лекар в Бърза и неотложна медицинска помощ, позиция, която съчетава с работа като училищен лекар в гр. Долни Чифлик. В периода 1995-2001 г. работи към Катедрата по психиатрия и медицинска психология на МУ – Варна като специализант. След придобиване на специалност става последователно началник на наркологично отделение в ДПБ Карвуна, психиатър в ДКЦ 1 гр. Девня и управител на Център за психично здраве Варна - до 2013 г.

От 2012 г. започва да работи към Медицински колеж-Варна последователно като хоноруван асистент, асистент, а от 2015 г. като главен асистент в УС “Инспектор по общественото здраве”.

Д-р Търпоманова повишава непрекъснато своята квалификация в курсове и обучения, сред които можем да открием следните: Курс по позитивна психотерапия, психосоматична медицина и транскултурална психиатрия към Немското дружество по позитивна психотерапия (1997-1999); Семинар за лечение на зависимости към Калифорнийски университет Сан Диего (2001г.); След серия обучения за медикаментозна терапия на лица със зависимости и за ръководство на програми за психосоциална рехабилитация на лица с психични и поведенчески разстройства, към Националния център по наркомании София, д-р Търпоманова придобива право да осъществява самостоятелно ръководство на програми за субституиращо и поддържащо лечение, както и програми за психосоциална рехабилитация.

Една част от следдипломните ѝ специализации са свързани с повишаване на езиковите компетнции по английски език (2008 г. Upper-intermediate Class of New Headway English Course и 2014 г. - английски език и бизнес комуникация); друга част са насочени към усъвършенстване на педагогическите ѝ умения – представен сертификат за педагогически основи на академичното преподаване (2013г. МУ-Варна), курс по Ранна интервенция, а трета - към методологичните аспекти на изследователската и интервенционната работа: обучителен семинар Research in treatment: Implementation of research methodologies in treatment settings, проведен от гръцки терапевтичен център за лица със зависимости; тренинг на обучители за работа с полу-структурирано интервю за оценка на степента на зависимост към психоактивни вещества; достигнато ниво за напреднали в техниката за мотивационно интервюиране и др.

В резултат на непрекъснатия процес на продължителна квалификация д-р Търпоманова се реализира и като експерт и обучител, което ѝ позволява успешно да трансферира придобитите компетенции към професионалистите в сферата на общественото здраве. През 2008 г. тя участва в работна група за разработване на стандарти за добра клинична практика за субституиращо и поддържащо лечение; в 2011 г. се включва в обучение на медицински специалисти, педагогически съветници, училищни лекари, учители, насочено към разпознаване на първи признаци за употреба на психоактивни вещества и адекватно реагиране; през 2012 г. води обучение на педагогически съветници, училищни психолози, учители от детски градини за работа с деца с проблемно поведение и родители; в периода 2013-2015 г. е член на Експертен съвет по лечение на зависимости към МЗ, а през 2017 год. е лектор в курс за СДО “Ранна интервенция”.

Д-р Търпоманова представя данни за богата проектна дейност. В хода на професионалното си развитие тя е участвала в 15 проекта, 2 от които

международни. На 6 от проектите е ръководител, в това число на международен проект: Партньорство по секторна програма „Леонардо да Винчи” - „Indeed” („Дългове и обучение”) 2009-2011 г.

Д-р Търпоманова е член на БЛС и Българското научно дружество по обществено здраве.

Владее английски, немски и руски езици.

III. Научна дейност на кандидата

Научната продукция, с която д-р Търпоманова участва в настоящия конкурс включва 72 позиции, от които: 56 публикации в пълен текст, 12 публикувани резюмета (7 от международни и 5 от национални научни форуми) и 4 участия без отпечатани резюмета на доклади в международни прояви.

В структурно отношение пълнотекстовите публикации включват:

- 1 самостоятелен монографичен труд с обем 259 стр.;
- 1 автореферат на дисертационен труд (56 стр.);
- 50 реални пълнотекстови публикации в научни списания и сборници, 14 от които в чуждестранни издания;
- 4 образователни пособия с общ обем 269 стр., публикувани в съавторство;

Пълнотекстовите публикации в научни списания и сборници от конгреси и конференции са 50, като преобладават тези в периодични издания - 46. Научните списания, в които са публикувани статиите на кандидатката са достатъчно авторитетни. Най-често място за публикуване са: сп. Психиатрия, Социална медицина, Здравна икономика и мениджмънт.

В 11 от пълнотекстовите публикации д-р Търпоманова е самостоятелен, а в още 19 първи автор, което доказва степента ѝ на участие и способностите ѝ да ръководи изследователски колективи.

Издирени са 9 цитирания в български източници.

Количественият анализ на научните публикации на д-р Цветелина Търпоманова показва, че те надвишават наукометричните критерии на МУ-Варна за заемане на академична длъжност „Доцент”.

Качествена характеристика на научната дейност

В тематично отношение научните публикации на д-р Търпоманова могат да бъдат групирани в 3 основни направления, които съответстват на професионалното развитие и фокусират научните интереси на кандидата:

1. Медико-социални и организационни аспекти на лечението и рехабилитацията на лица, зависими от наркотични вещества;
2. Промоция на здраве с акцент училищна възраст;
3. Оптимизиране на обучението на студентите в Медицински колеж Варна;

Акцентът в настоящата рецензия е поставен върху самостоятелния монографичен труд (II-1), който спада към първото тематично направление. Изследването на д-р Търпоманова "Социални аспекти на лечението с метадон в България" е посветено на значим и актуален за общественото здраве проблем – зависимостта към наркотични вещества и организацията на съвременните подходи за лечението ѝ. Трудът се основава на експертизата придобита в дългогодишната ѝ работа в ръководството на първата извън София, общинска метадонова програма към Центъра за психично здраве – Варна.

Предложената за рецензиране разработка отразява резултатите на задълбочен литературен обзор и осем самостоятелни авторски проучвания по проблема с метадоновата терапия на лица със зависимости. Заслужава да се подчертае систематичния подход при изпълнението на изследователските задачи. Научните и практико-приложните приноси на автора в този труд могат да бъдат открити в няколко посоки:

1. Систематичен, задълбочен, сравнителен анализ на честотата и динамиката на разглеждания проблем и свързаните с него заболявания, по света и в България; на съществуващите подходи за лечение на зависимости, техните възможности и ограничения; на спецификата на организацията на процесите и структурите за лечение и рехабилитация на лица със зависимости в различни държави; изчерпателен исторически преглед на метадоновото лечение в нашата страна и на нормативната система, която го регламентира;
2. Успешно представената комплексна работа в метадоновите програми, включваща психотренинг, социални дейности, простиращи се от подкрепа за осигуряване на жилище и работа, до правно консултиране за управление на дългове, представя холистичния характер на програмите и целта им да интегрират участниците във възстановителния процес. Авторът убедително доказва преместването на фокуса на работа със зависими - от клинично лечение чрез редукция на опиатния прием и превенция на предозиране към възстановяване и развиване личността.
3. С приносен характер е предложения модел за оптимизиране на нормативната уредба и практика на метадоновото лечение в България чрез диференциране на метадоновите програми на три типа: лечебни, поддържащи и за високорискови пациенти, като всеки от тях е представен детайлно със специфичните си критерии за прием, цели, правила и организация на финансиране;
4. Неоспорим собствен принос на монографичния труд е разработената методика и проведената в динамика оценка на ефективността на една високопрагова, високоструктурирана програма с акцент върху социалните ѝ компоненти и ефекти;

Като цяло предложеният за рецензиране монографичен труд е пример за успешен комплексен подход при анализа на конкретен общественоздравен проблем, който напълно удовлетворява изискванията за хабилитационна работа.

В първото направление на научно-изследователска работа важни приноси с практико-приложен характер имат:

- адаптирането на метода на СЗО за оценка на нуждите от лечение и рехабилитация на зависимости, според националните и културни особености;

- изготвеният модел на мрежа от структури за лечение и рехабилитация с единен център за оценка, насочване и координация;
- участието в изготвяне на насоки за добра клинична практика в субституиращото лечение и на стандарт за лечение с опиевни агонисти и агонисти-антагонисти на лица, зависими към опиоиди (V-1).

В общия списък на публикации най-голям е броят на тези, свързани с темата за промоция на здравето с акцент върху училищната възраст – 21 пълнотекстови статии (13 в български и 8 в международни издания), както и резюмета на 3 доклада от български научни форуми.

Значим *познавателен принос* имат публикациите, представящи оценка на психичното здраве на децата в училищна възраст - нивото на агресия, честотата на употреба на психоактивни вещества, съчетано с проучване на факторите, които влияят върху проявата на тези аспекти от индивидуалното поведение (III-5, III-6, III-18, III-19, III-21, IV-11). Проучванията имат и сравнителен характер, като търсят различие в степента на нежеланите поведенчески прояви между ученици от различни населени места Варна/София, по пол, между представители на различни училища и др. Изследванията не само представят нови факти за рисковото поведение, но дават основа за разработване на интервенционни програми за разрешаване на установените проблеми, свързани с психичното здраве на тази най-важна част от населението - подрастващите млади хора.

В този контекст положителна оценка заслужават и трите сборника на теми свързани с диагностициране и интервениране при проблемно и агресивно поведение в детска и училищна възраст, насочени към работещи в системата на образованието и родителите. В тези публикации кандидатката е съавтор (V-2, V-3, V-4).

Интерес представлява собственото проучване, установило положителни нагласи на населението спрямо финансовите механизми за създаване на предпоставки за здравословно хранене – въвеждане на данък “обществено здраве”, малко-проучвана тема, с голямо значение за здравословната обществена политика (III-34), провокираща сблъсък на позиции, сред които “гласът на обществото” често липсва.

Заслужава внимание и съвкупността от публикации, посветени на качеството на учебния процес в Медицински колеж - Варна, които разкриват автора като ангажиран преподавател. Тринадесетте пълнотекстови публикации в това направление са фокусирани върху възможностите за промоция на здраве в Медицинския колеж, като изследват информираността на студентите за здравословен начин на живот и безопасността на условията на труд; мотивацията за избор на специалност и възможностите и нагласите за професионална реализация.

Направеният анализ на предложените за рецензиране научни разработки на д-р Цветелина Христова Търпоманова показва, че кандидатката се е доказала като сериозен и задълбочен изследовател. Тя демонстрира интересни и добре аргументирани идеи, завидна компетентност относно изследваните области, отлично познаване и интерпретиране на актуалните литературни източници, добре структурирани и подходящо оформени като език и стил разработки на актуална тематиката, обогатяващи съществуващите знания в изучаваните области.

IV. Учебно-преподавателска дейност

Д-р Търпоманова има 5г. преподавателски стаж към УС "Инспектор по общественото здраве" при Медицински колеж, при Медицински университет Варна, 4 от които в позицията на асистент и главен асистент и 1 година като хоноруван преподавател. От представената справка за учебна натовареност е видно, че през последните години общата учебна натовареност на д-р Търпоманова нараства постоянно от 260 часа за учебната 2013/2014 г. до 400 часа през 2017/2017 учебна година, което значително надхвърля нормативните изисквания на МУ-Варна. Над 90% от учебната натовареност са лекционни часове.

В периода 2012-2017 г. д-р Търпоманова води лекции и упражнения на студенти от всички специалности в МК-Варна по дисциплините: Социална медицина и промоция на здравето, Промоция на здраве в училищата, Промоция на здраве на работното място, Социална медицина и промоция на очното здраве за студентите от специалност медицински оптик, чийто учебни програми са дело на кандидата.

След анализ на нагласите за професионална реализация, учебната програма за избираемата дисциплина "Промоция на здраве в училище" е разширена с цел изграждане на компетенции за реализация на Инспекторите по общественото здраве като здравни обучители в училищата. Предложена е и програма за психосоциална подкрепа в училищата.

През последната учебна година д-р Търпоманова се включва в научното ръководство на дипломанти от магистърските програми на ФОЗ при МУ-Варна. Преминатият следдипломен курс "Педагогически основи на академичното преподаване" (2013г. МУ-Варна) е гаранция за педагогическите компетенции на д-р Търпоманова.

V. Лични впечатления

Преки професионални впечатления от д-р Търпоманова имам от момента, когато тя започна своята докторантура към Катедрата по икономика и управление на здравеопазването. Впечатли ме отговорното и задълбочено отношение към новата професионална сфера, а в хода на работата над докторантурата проявите ѝ като активен докладчик, владеещ своята материя.

По-късно като рецензент на монографичния ѝ труд, имах възможност, в хода на нашите обсъждания да се убедя в отличната ѝ професионална подготовка, ерудиция, научна почтеност.

Убедена съм, че посочените качества са гаранция, че в по-високата академична длъжност за която кандидатства д-р Търпоманова ще продължи да развива потенциала си и ще допринася за развитието на Медицински колеж и Медицински университет - Варна.

VI. Заключение

Анализът на цялостната научно-изследователска и преподавателска дейност на д-р Цветелина Търпоманова, дм показва, че тя покрива всички изисквания за заемане на академичната длъжност "доцент" поставени от Закона за развитие на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ),

Правилника за неговото приложение и Правилника за развитие на академичния състав на МУ-Варна.

Д-р Търпоманова има качествена, продуктивна изследователска работа, престиж на добър преподавател, висока професионална компетентност и потенциал за по-нататъшна интензивна дейност.

Всичко това е основание за положителната ми оценка за кандидатурата и с увереност препоръчвам на членове на Научното жури да гласуват д-р Цветелина Христова Търпоманова да заеме академичната длъжност „Доцент” по научната специалност “Социална медицина и здравен мениджмънт”.

26 Януари 2018 г.

Подпис:

/Доц. Д-р Клара Докова, д.м./